

**СВЯТКУВАННЯ СОРОКЛІТТЯ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
В ВІННІПЕГУ**

**40th ANNIVERSARY
of the UKRAINIAN NATIONAL HOME ASS'N
in WINNIPEG**

Winnipeg

1953

Накладом Українського Народного Дому у Вінніпегу

2.7

40-ЛІТТЯ УНДому

Український Народний Дім у Вінніпегу.

СВЯТКУВАННЯ СОРОКЛІТТЯ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
В ВІННІПЕГУ

40th ANNIVERSARY
of the UKRAINIAN NATIONAL HOME ASS'N
in WINNIPEG

Winnipeg

1963

Накладом Українського Народного Дому у Вінніпегу

Printed by
Trident Press Limited
Winnipeg, Man.
1962

СЛОВО ПРЕЗИДЕНТА

Український Народний Дім у Вінніпегу — одна з найстарших українсько-канадійських організацій, святкує цього року (1953) сорокліття свого існування, сороклітній ювілей своєї праці на культурно-освітнім полі, на полі співачко-драматичнім, виховнім, і взагалі у кожній ділянці українського громадського життя в Канаді. Бо ж не було такої загально-української справи в Вінніпегу, а то й в Канаді, яка була б корисна для нашого народу в цій країні, щоб у ній не взяв активної участі Український Народний Дім.

Сорокліття своєї діяльності Український Народний Дім почав святкувати вже на своїх річних зборах дня 31 січня ц. р. На тих зборах одностайно обрано почесними членами Українського Народного Дому визначних українських діячів, піонерів українського громадського життя, що своєю солідною працею в різних ділянках українсько-канадійського життя заслужили собі на пошану і вдячність нашого загалу.

На перше місце поставлено покійного вже сьогодні судю Я. В. Арсенича, що тоді ще жив і працював у Давфіні.

Другим почесним членом обрано було прелсідника (Спікера) манітобського парламенту, Дост. Н. В. Бачинського.

Третім обрано було П. Г. Войценка — довголітнього управителя видавництва, що видає "Український Голос".

В дальшому обрано прот. В. Кудрика, колишнього довголітнього редактора "Українського Голосу", а тепер редактора "Вісника" у Вінніпегу.

І врешті обрано відомого нам усім ученого, урядуючого віце-президента Української Вільної Академії Наук — проф. д-ра Леоніда Білецького.

Другим, так би сказати, підготовчим кроком до ювілейних святкувань була ухвала згаданих річних зборів дати дворічну стипендію по 100 дол. на рік за найкращий поступ у предметах українознавства в Манітобському Університеті.

Третім кроком для відзначення цього року, як ювілей-

ного року Українського Народного Дому у Вінніпегу, була обідка Хору Українського Народного Дому під проводом Володимира Богоноса з концертами по провінції. Концерти відбулися в місцевостях Давфін, Розборн, Манітоба, Я Канора, Саскачеван, а також у Сондавін і Гардентон у Манітобі.

Дальшим кроком, що мав відзначити цьогорічний ювілей нашої організації було звільнення батьків від оплати за навчання в "Рідній Школі" при УНДомі. Всі діти "Рідної Школи" користують цього року з безплатного навчання української мови.

Найвищою точкою в ювілейних святкуваннях Українського Народного Дому — це відзначення цього ювілею в днях 21 і 22 листопада. Перший день призначений на спільну святочну вечірню-бенкет, у часі якої вручається почесні грамоти згаданим вище громадянам. А неділя — 22 листопада призначена на святочний концерт Хору Українського Народного Дому під диригентурою В. Богоноса. Концерт сполучений із рефератом на тему: "Сорокаліття діяльності Українського Народного Дому в Вінніпегу".

З нагоди сорокаліття треба підкреслити, що Український Народний Дім має одну з найкращих і найбільших бібліотек в Канаді — в цілому коло 6 тисяч томів, про що в окремій статті обширніше говорять проф. Яр. Рудницький. Любителі української книжки й часописів можуть довільно користати із книгозбірки Українського Народного Дому і — треба це сказати — користають. Двері бібліотеки відчинені і для студіючої молоді, що студіює українознавство в Манітобському Університеті, чи в колегіях Вінніпегу. Вони відкриті теж і для наукових робітників, що вже не раз користали з наших книжок. Вистарчить тут назвати таких учених, як покійний проф. Д. Дорошенко, перший президент УВАН, Митроволант Іларіон (Огієнко), проф. Л. Білецький, проф. Яр. Рудницький, проф. Ю. М. Луцзяк та інші.

Протягом минулих п'ять років Український Народний Дім видавав безплатно свою довідку для Української Вільної Академії Наук (УВАН) на т. зв. академічні виклади та на наукові сесії УВАН. Так само й цього року приготова-

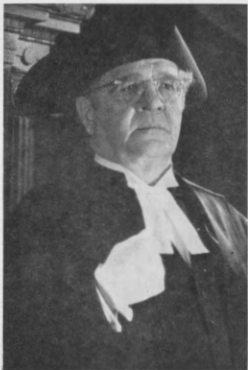

Сл. п. Судья Я. В. Арсенич
Почесний член УНДому, 1963.

ється ряд викладів. Уважаю за відповідне згадати про це тому, що в нашій "Пропам'ятній Книзі", що була надрукована в 1949 р., не було згадки про цю сторінку діяльності, бо вона в тому часі щойно тільки починалася. Тим часом "академічні виклади УВАН" в салі Українського Народного Дому розрослися до поважного циклу викладів на різні теми українознавства й здобули — хоч і не велику — а проте цікаву й культурну публіку. Ці академічні виклади є свого роду український народний університет, чи семінар українознавства, що не тільки відгукується на історично-культурні ювілеї українства, але теж присвячує увагу актуальним проблемам української сучасності й намагається дати їм розв'язку в науковій площині.

Український Народний Дім в Вінніпегу вклав багато праці й труду в розвиток українського культурного і мистецького життя, в освідомлення українського народу при допомозі відчитів, дебат, вистав, концертів, тощо. Він теж помагав фінансово різним українським установам, як у Канаді, так і на рідних землях України. Згадати б тут напр. жертви Українського Народного Дому на обі українські катедри в Вінніпегу (греко-католицьку й православну), жертву 1000 дол. на фонд потерпілим від повені в долині ріки Ред в 1960 році, та й інші допомоги, яких годі вичислити. Український Народний Дім любив ділом доказати свою готовість послужити гідним справам українського, чи загально-канадійського життя.

Український Народний Дім плекав сорок літ релігійну й політично-громадську толерантність в ім'я загоди, що всі українці, де б вони не були і які погляди не поділяли б, є собі братами по крові й кості, діти однієї спільної матері. На цій основі жертвенності й толеранції Український Народний Дім здобув собі симпатії й довіру всіх трьох українських еміграцій; на цій основі він розрісся і зміцнів, а теж багато причинився до заснування української аскураційної установи "Взаємної Помочі". На цій основі взаємної толеранції й пошани виростала і здійснювалася Ідея Комітету Українців Канади. І справді була це велика прием-

Дост. Н. В. Бачинський
Почесний член УНДому, 1953.

ність бачити на чотирьох Конгресах Українців Канади спів-
працю й змагання до однієї цілі різних українських орга-
нізацій в Канаді. Тільки подумати, що сорок літ тому це все
було неможливе, а сьогодні це реальна дійсність.

З почуттям добре сповненого обов'язку, з почуттям са-
тисфакції за пройдений шлях нашої праці, ми дивимося на
минуле і майбутнє. Дай Боже, щоб даліші ювілеї, які нам
чи нашим наслідникам доведеться святкувати в нашій орга-
нізації, поглибили й поширили нашу працю і ще більше
вкорінчили в українську громаду почуття спільних інтересів
і спільної долі на цій землі.

I. Трач

ІЗ СПОМИНІВ СЕКРЕТАРЯ УНДОМУ

(З нагоди сорокалітнього ювілею)

Коли приходиться говорити нині про те, як сорок років тому організувався Український Народний Дім у Вінніпегу, то для цього треба мати швидку думку і добру пам'ять. Тому я не беруся цього робити. Я хочу лише кількома словами згадати ті славі дні, коли Український Народний Дім у Вінніпегу організувався, і ми всі, свідки тієї події, були молоді й бадьорі. Обширніше про Український Народний Дім говорить "Пропамятна Книга", яку то книгу пару років тому видав Український Народний Дім.

Сорок літ тому ми були молоді, повні життя та енергії. Крім звичайної праці, якою ми заробляли на життя, ми жили життям, що провадило нас до кращого, вищого; життям, що об'єднувало нас молодих, і гуртувало в товариства, підносило нас усіх духовно вище і вище. От і ці молоді люди, що приїхали зі старого краю зовсім з інших повітів і сіл, зближувались до себе, ставали приятелями, друзями. А ставали вони близькими собі тому, що їх у першій мірі об'єднувала тута за різним краєм, різним селом та родиною, яку залишили за морем.

Житчиком цього знайомства і спільного порозуміння була рідна українська пісня та аматорські вистави. На кожному концерті в початках ми все чули пісню "Рідний краю, село рідне, нас я вітаю, місця любими", а зібрані гості на тих концертах заливалися сльозами, слухаючи цю пісню. Були то тяжкі часи. По п'ятнадцять центів на годину ми тоді працювали. Однак, поза те все, "свідоміша молодь" гуртувалась у співацько-драматичних товариствах, збувала час на пробах співу і театральних вистав. І дивуватись треба було, де набиралось у людей стільки сили та енергії, що, працюючи цілий день тяжко, ще майже кожного вечора, до дванадцятої години ночі, а то часто і пізніше, бували на пробах зору чи якоїсь вистави. Можна хіба пояснити цю посвиту їх любов'ю до рідної пісні та мистецтва.

Гуртувалась ота молодь, до якої і ми належали, у трьох драматично-співацьких товариствах, а саме: в товаристві "Боян", в товаристві "Заньковецької" і в товаристві "Котляревського". Прищували щиро в цих товариствах, посвячуючи не тільки час і сили, але рівночасно своїми і так малими заробітками помагали фінансово: набували книжки до бібліотеки, уфундували гардеробу і жертвували на оплату ренти за льокаль, в котрім кожна з тих організацій приміщувалась.

Свого власного приміщення ні одна з тих організацій не мала, і мусіла тулитись в чужих, невингідних приміщеннях. Ці невингідні приміщення стали поштовхом до того, що заставило провідних людей з тих трьох товариств подумати про свій власний куток, щоб не тулитись, як цигани, по чужих кутах. Ініціаторами свого власного Українського Народного Дому в Вінніпегу були такі члени тих трьох товариств, а головним живчиком цього руху був покійний Т. Д. Феррей. Під його проводом і спільною працею пішла дійсно щира та завзята робота, щоб почати акцію для набуття так довго бажаного Українського Народного Дому.

Часи, як я вже сказав, були тяжкі. Більшої суми не можна було сподіватись від нікого, бо всі тоді були бідні. Коли ж уже з певними труднощами вдалося зорганізувати товариство Український Народний Дім, то успіх був поки що лише на папері, бо не було ані грошей, ані приміщення. Пора те все, почате діло поволі але постійно доводилось до щасливого кінця. Товариство заінкорпоровано і почалася збірка фондів ріжними способами. Почався рух за добровільними жертвами. Видано десятидоларові уділи, що їх переважно закуповували члени вище згаданих товариств. Надруковано масу пятицентових цеголок, і їх продавали при кожній нагоді так, що незабаром куплено площу з хатою під будову Українського Народного Дому.

В короткому часі, бо в 1914 році, вибухла світова війна, а криза й безробіття тривали даліше. Здавалося, що такі Українського Народного Дому не буде скоро. Однак, при щирій праці членів, куплено в 1916 році готовий буди-

Прот. В. Кудрин
Почесний член УНДому, 1953.

нок при вулиці Боровс і МакГрегор. Цей будинок став дійсним осередком українського життя не тільки міста Вінніпегу, але й для цілої Канади. Приходилось тоді, головню на початках, переживати дуже прикрі часи, бо за будинок вплачено дуже малу суму, а рати треба було платити з великими процентами. Пова те, що устроювано театральні вистави, концерти, пікніки та різні підприємства, тяжко було так вивести кінці до купи, щоб на час заплатити рати. Бувало так, що й процент тяжко було заплатити. Про ті тяжкі часи знають хіба лиш ті, що стояли від початку при Українським Народнім Домі і стоять донині, де не раз свої власні центи данали, щоб не допустити до того, щоб будинок Українського Народного Дому забрала компанія. Були в той час і такі люди, що посміхалися в кулак і пускали між людей поголоски, що Український Народний Дім вже забирає Санфт Компанія.

Однак все те минуло, і хоч Український Народний Дім перебув не одну гірку годину, то все таки дочекав свого сороклітнього ювілею в добрих і кращих обставинах. А працю, яку Український Народний Дім проробив за час тих сорок років, оцінило не лише українське громадянство у Вінніпегу, але й оцінив український загаль у Канаді, а то й поза Канадою.

Тому, з нагоди Сороклітнього Ювілею Українського Народного Дому в Вінніпегу повинні бути горді не тільки члени тієї організації, а загально всі українці, бо Український Народний Дім усе йшов назустріч добрій справі і допомагав їй морально й матеріально, коли його поміч була потрібна для загальної української справи.

При кінці, з нагоди ювілею Українського Народного Дому, при котрому я мав честь стояти від початку його zorganizування досьогодні, я не можу закінчити цих кілька спогадів кращою думкою, ніж тою, що й висловив поет Осип Маковей:

Мені здається — я не жив,
А тільки все збирався жити,
Чогось шукав, за чимсь тужив,
Бажаю комусь весь вік служити.

Аж ось і молодість минула,
Не живши, втомлена заснула.

І день прийде, як та саота,
Я довгу панатиду правлю.
Прощайте, молоді літа!
Не гуджу вас я і не слаблю.
З могили вже вас не добуду,
Уже я молодим не буду.

І в цім живу, мов бачу я:
Не мертва молодість, лиш сонна,
Не в пору це жура моя,
Не в пору пісня похоронна!
Ще поживем! Давайте жити!
Чогось шукать, за чимсь тужити!

В. Казаніаський.

МОЯ ПРАЦЯ В УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ ДОМІ В ВІННІПЕГУ (ЛИСТОПАД 1936 — ЛЮТНЯ 1940)

Літом 1934 р. сидів я в себе, у Відні, перегравав, приспівуючи свою "Службу Богу". Хтось подзвонив. Відкриваючи двері, я побачив в товаристві незнайомої панни с. п. полк. Р. Сушка. Довідався потім, що вона — панна Ганка Романчук — з Канади і що вона щойно обіхала Галичину і тепер була на зворотній дорозі до Канади.

В міжчасі співу й розмов несподівано я почув запит полк. Сушка: "Як ви думаєте, панно Ганко, чи не добре було б вам забрати п. Машенка до Канади? Пощо він буде тут поневірятися? Вам там потрібно учителя, диригентів"

"Я думаю, що це зовсім можливе. Як буду у Вінніпегу, я поговорю з відповідальними людьми і потім про результат напишу", відповіла панна.

В 1936 році, в листопаді, на покладі пароплава "Авзонія" чув я від матроса: "Це дме вітер з Канади". Вітер був гострий і, як голка, пролазив через європейський плащ. Океан гнівливо розгойдував великанські хвилі, а пароплав тріщав, подавався на всі боки, сповзав у безодні і, здавалось, що ось-ось і його прикрне розкошена хвиля. Пасажири слабували, нудьгували і матроси, а я виліз на поклад і з захопленням дивився на гори-хвилі. Я люблю бурю й мені здається, що тоді людина проникливо відчуває й розуміє весь безмір краси світу й безмежну маленькість гордої істоти, що зветься — людина.

Я тоді не знав, що буря на океані була передгрою мого життя в Канаді: бурливого, шаленого в несподіванки і щасливого з доконаної праці.

ВІННІПЕГ

Це було 20 листопада 1936 року. На залізничному двірці австрійки мене представили Українського Народного Дому та інші українці. Пригадую, що були тоді с. п. Т. Д. Фер-

Дир. П. А. Войценко
Почесний член УНДому, 1953.

лей, пп. В. Казанівський, О. Бабинець, С. Білінський, Е. Васильшин та репортер з Вінніпег Фрі Прес. Його фотограф взяв світлинку і вже того ж вечора з'явилась вона в часопису з коротким моїм життєписом та моєю думкою про життя нашого народу в советському "раю".

Ця згадка діткнула проповідників московського рабства з "Українських Робітничих Вістей" і вони відразу відгукнулись, бо вже 25 лист. того року з'явилась передовиця: "Ще один доктор... скільки їх усіх?" А в ній що дочете: "емісар", "доктор", "музикант", "один з недобитків"... Ну, згадалось при тому Я Гітлера. Таке привітання я дістав від московських попихачів.

А як же навпаки було в Народньому Домі, як там сердечно зустріли Я по родинному відкрили двері! Від того пропагандного для фактично я почав своє нормальне, людське життя. До того ж року, починаючи і світовою війною, я знав тільки жорстокий бій за право прожитку: військові фронти різних армій, революції, боротьба з окупантами, рани, хвороби, еміграція... На еміграції (тоді не було УНР!) прийшли дні голоду, тяжкої, а часом і непосильної для слабкої людини праці, безробіття, наука й праця в українських організаціях. То були роки дужання й боротьби наважводи з долею. 21 рік тяглась та боротьба. То ж тільки уявити, як я себе почував, коли попав між своїх і в нормальні обставини. Треба було починати життя й працю. Я не звертав на невисоку платню уваги, а почав працювати, завдячуючи ту можливість благородним особам з Українського Народнього Дому, які спричинились до мого приїзду до Канади.

Щоб познайомити мене з ширшим громадянством, керівники УНДому влаштували мені несподіване прийняття. Тоді зійшлося поважне число людей. Було гамірно, утульно й радісно. Говорились щирі промови, висловлювались побажання. Тоді ж була призначена й перша проба-набір співаків. Одночасно проголошено, що я буду вести й Рідну Школу. Пізніше мене призначено й головою Освітньої Секції УНДому. Про цю роботу Я хочу коротко оповісти.

Проф. Л. Блазыньский
Почетный член УНДому, 1953.

ХОР

Перша проба хору відбулась 1 грудня 1936 року в залі УНДому. Зала для бажаних співати була незастарчальною. По кількох пробах число хору зменшилось і аж до першого концерту, 22 травня 1937 р. хор мав 115-119 осіб.

Голосовий склад хору був дуже добрий. Хористи хотіли співати й бути членами хору. Якісно й кількісно переважали жіночі голоси; була першоякісна басова партія (I і II басы), але до того складу хору було замало тенорів. Хоч по довшій праці і той склад хору виконував свої функції зовсім задовільно. Хорові надзвичайно прислужився "Подвійний чоловічий квартет": його члени і їх провідник п. К. Ястрембський були членами хору.

Першими й основними моїми вимогами до хору були: повний послух і точне відвідування проб. З радістю згадую цю велику кількість любителів хорового співу — вони дійсно були точними! Навіть великі зимові морози й бурі не могли їх сплякати у виконуваних взятю на себе обов'язку. Цей приклад рішуче розбиває твердження про українську неточність. Наприклад, було розпорядження займати крісла за п'ять хвилин перед часом початку проби і так було. Проби починались точно і цього хотіли всі, а помагали цьому голова хору п. Казанівський та старости голосових партій.

Всі члени хору для мене були рівні. Солісти були тими тільки іншими, що іноколи виконували свою функцію, щоб і далі лишитись рівними з іншими хористами. Це створювало товариську атмосферу, а за деякий час, після кількох вечірок для хору, які влаштувала управа хору й УНДом, хор чувся дружиною родиною.

В перші місяці праці, від грудня 1936 р. і до концерту 22 травня 1937 р., кожного вівторка мали пробу жіночі голоси, щосереді чоловічі голоси і в четверги відбувались проби всього хору. Перед кожною пробою 15 хвилин віддавалось на лекцію з теорії музики, на читання нот (інтонація) та на вокальні вправи (гуртове ставлення голосу на

спільно вищепронованому способі дихання). Ці самі голосові аправи виконувались потім і з усім хором.

Велику увагу звертав я на хорову дикцію. Це починалось від доброї вимови голосівок, а потім у сполучі з приголосними. В дальшому робилися аправи і скоромовки. Разом при голосових вправах та при визначенні голосових партій пісень опрацьовувалось уміння атакування тону, розуміння й виконання "f" і "p" та взагалі всіх динамічних тонкостей. З приємністю треба відзначити, що хор з повним розумінням виконував усі роди стакатто, а у виконанні крешендо і декрешендо був майстром.

Поголосників (переписані пісні тільки для одного голосу й на одній нотовій системі) не вживалось. Кожний хорист діставав партитуру твору. Перед розучуванням нової пісні (спосіб розучування ізза браку місця минаю) я пояснював пісню з боку історичного, музичного, оповідав сенс тексту, про композитора і його місце в історії української музичної культури, пояснював окремі слова, а потім сам у вільному ритмі і темпі читав слова пісні і врешті закінчував читанням в ритмі й темпі твору. Це саме потім виконували партії і врешті звесь хор. На концерті хор співав без нот.

Така робота спричинювалась до розуміння хором пісні, як музичного твору, а співаки виховувались на свідомих виконавцях. Одночасно це дисциплінувало хор, а найголовніше — утверджувало національну свідомість та підносило любов до свого. Така робота об'єднувала людей і робила їх друзями на все життя.

За шість місяців такої праці хор дійсно "йшов за рукою", ставав вокальним інструментом. Тому то під час музичного фестивалю у Вінніпегу, на якому хор виграв у нагороду шильд, суддя д-р Стейтон, говорячи про спів хору, так висловився: "Я можу вжити цей хор як ілюстрацію до прикладу, що значить мати духове побажання до здобування чогось гарного!".

Щоб виховати у хористів самокритику, по кожнім виступі хору я присвячував частину проби на огляд виконаних пісень на концерті, а також писав про те і до преси.

спільно вищепронованому способі дихання). Ці самі голосові аправи виконувались потім і з усім хором.

Велику увагу звертав я на хорову дикцію. Це починалось від доброї вимови голосівок, а потім у сполучі з приголосними. В дальшому робилися аправи і скоромовки. Разом при голосових вправах та при визначенні голосових партій пісень опрацьовувалось уміння атакування тону, розуміння й виконання "f" і "p" та взагалі всіх динамічних тонкостей. З приємністю треба відзначити, що хор з повним розумінням виконував усі роди стакатто, а у виконанні крешендо і декрешендо був майстром.

Поголосників (переписані пісні тільки для одного голосу й на одній нотовій системі) не вживалось. Кожний хорист діставав партитуру твору. Перед розучуванням нової пісні (спосіб розучування ізза браку місця минаю) я пояснював пісню з боку історичного, музичного, оповідав сенс тексту, про композитора і його місце в історії української музичної культури, пояснював окремі слова, а потім сам у вільному ритмі і темпі читав слова пісні і врешті закінчував читанням в ритмі й темпі твору. Це саме потім виконували партії і врешті звесь хор. На концерті хор співав без нот.

Така робота спричинювалась до розуміння хором пісні, як музичного твору, а співаки виховувались на свідомих виконавцях. Одночасно це дисциплінувало хор, а найголовніше — утверджувало національну свідомість та підносило любов до свого. Така робота об'єднувала людей і робила їх друзями на все життя.

За шість місяців такої праці хор дійсно "йшов за рукою", ставав вокальним інструментом. Тому то під час музичного фестивалю у Вінніпегу, на якому хор виграв у нагороду шильд, суддя д-р Стейтон, говорячи про спів хору, так висловився: "Я можу вжити цей хор як ілюстрацію до прикладу, що значить мати духове побажання до здобування чогось гарного!".

Щоб виховати у хористів самокритику, по кожнім виступі хору я присвячував частину проби на огляд виконаних пісень на концерті, а також писав про те і до преси.

Вияровумілість і поважне ставлення до роботи хористів і диригента привели до добрих наслідків. Вже по першому концерті хору 22 травня 1937 р. в Аудиторіюмі, критик з "Фрі Прес" у *Winifrey* з 24 травня 1937 р. написав: "Була це подія незвичайного музичного значення... Своім вишколенням під вправною рукою д-ра Маценка цей хор У.Н.Дому заслуговує тепер на те, аби признати йому перше місце між усім українськими хорами Канади"...

З кожним виступом хор удосконалювався, і вже журналіст *Стівен*, який був на пробі хору 23 листопада 1939 р., перед виступом на С.В.С. і потім слухав хору під час його передачі, так написав у *Winifrey* *Фрі Прес* під наголовком "Гамінг Віт Лайф":

"Прислухаємось пробі співу хору. Ніщо, лише єдина досконалість може вдоволити д-ра Маценка, цього руського, стрункого чоловіка з обличчям, що висловлює пошвату. Мішаний хор чоловіків і жінок, в більшості молоді, видається перейнятим його ідеалами. Голоси співаків, яких очі слідають за кожним рухом диригента, перетворюються в сопілки, зливаються в орган і вигукуються непомітно за вказівками його пальців, що спішно переплітаються. Момент — і звуки глибоких басів, а за ними тенорів, баритонів, сопранів та контра-альтів зливаються в одну цілість, і слухачеві відчувається музика, що виходить із одного великого інструменту".

Мені приємно це подати, але я тверджу, що того успіху досягли ми всі — хор і я. Це спільна праця, що привела нас усіх до дверей у царство краси.

За три сезони праці хор У.Н.Дому виступив 25 разів. Ці виступи були з різних нагод: свої річні концерти, концерт "Колядок і Щедрінок", на святі коронації, що передавалось по радіо на всю Канаду, виступи на радіо С.В.С. Два рази були спільні виступи. На святі *Ля Веранді* в поєднанні з хором Інституту Просвіти виступали з великим успіхом три дні, а на свято "Просвіти" співав зєднаний хор в 300 осіб. (Диригував ними я). Особливої уваги заслуговують концерти з нагоди святкування М. Лисенка 26 бер. 1938 р. в театрі "Вокер" (тепер "Одеон") та концерт на 25 ліття У.Н.Дому спільно з визначним співаком М. Го-

Президент Л. Трач,
Почетный член УНДому, 1953.

линським в Аудиторію 26 лютого 1939 р. На першому концерті перший раз в Канаді виставлена однокктова опера М. Лисенка "Ноктюри", оркестровка С. Людкевича, а на другому був виставлений музичний образ "Лебедін" Б. Вахнянина, оркестровка І. Мельника. На радіо С.Б.С. доводжував хором І. Мельник та перший раз виконував свої твори "Прелюди".

Виступи хору на С.Б.С. стали побажаними, й управа корпорації почала платити за виступ хору \$100.00, а потім у кінці 1939 і початку 1940 р. мала приготування до постійної української програми вокальної й інструментальної. Це не сталося через мій виїзд із Вінніпегу.

До найкраще виконуваних пісень-творів відношу: М. Леонтовича — "Піють пісні", "Щедрик", "Женчичок бреччичок"; М. Лисенка — "Хор колядників" із опери "Рідна Нін"; М. Гайворонського — "Коваль" і "Верба ж моя"; В. Ступницького — "Ой рано, рано"; З. Лиська — "Ізза гори" і Н. Нижанківського — "Фуга" із кантати "Наймист".

Виконувались на концертах твори: М. Лисенка, О. Кошиця, К. Стеценка, М. Леонтовича, М. Гайворонського, Н. Нижанківського, П. Козинського, З. Лиська, Ф. Якименка, Р. Сімовича, М. Колесси, А. Рудницького, М. Вериківського, П. Кишакевича, В. Бамтаровича, В. Барвінського, С. Людкевича, М. Вербицького, Б. Вахнянина і П. Чайковського.

Преса.

За цей самий час пресі я написав до "Українського Голосу" у Вінніпегу на різні теми, а найбільше на музичні, 34 більших і менших статей.

Рідна Школа.

Рідна Школа була моїм другим важким відділом пресі в УНДомі. Був я там учителем від 1937 р. аж до виїзду. Дітей у школі було завжди поважне число: від 40 до 70. Шкільна секція віддавала Р. Школі багато уваги. На її чолі стояв п. О. Пасічний. Школу щодо програми навчання

я довів до 6 клас. Це обтяжувало роботу, але вона була цікава й вартісна. З моїх клас вийшли відомі тепер молоді діячі як: л. Віра Цірка та її брати Тарас і Богдан, Леся Біленька, Б. Музика та досить інших.

Освітня Секція.

Як завідуючий цією секцією я організував доклади. Темі докладів були різноманітні, а їх виголошували відомі діячі як: д-р В. Бачинський, В. Казанівський, О. Івах, Кумка, Т. Будка, пані Г. Мандрика, Т. Губіцький, М. Залозецький, я та інші, яких тепер не пригадую. Окрім цього я сам дав 10 докладів на різні теми: М. Лисенко, Д. Бортнянський, про артизм бандуриста В. Ємця, "Холодний Яр" по Горліс-Горському і др.

Уся праця в УН.Домі, яку я мав за час моєї праці, відбувалась в повній гармонії із Зарядом установи, Т-вом ім. Л. Українки і Т-вом Молоді та членством. Згадати всіх добрих співпрацівників неможливо й тому можу висловити без помилки повне признание і вдячність всім членам тогочасних зарядів. Вони дали повну нагоду розвинути мою працю з хором і тим спричинялись до його мистецької розбудови. Але ніх не можу забути особливо щирого і теплого до мене відношення таких осіб як с. п. Т. Д. Ферлея, В. Казанівського й О. Пасічного. І зрозуміло, бо вони тісно зі мною співпрацювали й любили ту працю.

Др. П. Маценко.

ІКОНА ІСУСА ХРИСТА „З ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ”

В Архіві Українського Народного Дому в Вінніпегу знаходиться незвичайно цікавий і цінний образ Ісуса Христа. Малюваний олійними барвами на дошці 8,5х10,3 цалів. Товщина дошки 0,7 цалів. На обох вузких краях — загнані в цілу ширину дошки клинці, щоб вона не вигнулася.

Малюнок не відновлюваний і не чищений, барви потемнілі. Навколо з країв барва сильно пошкоджена жаром. Як зазначено з другого боку — образ виносили під час вогню для охорони від пожежі. Очевидно від високої температури олій розтоплювалася і барва розливалася. Так само на долівній частині ікони в кількох місцях відпечаталася якась тканина. Мабуть, поблизу вогню, коли повертали малюнку зм'якше — його зашивано в радно або притулювано до власного одягу. Де-не-де горішнія верства малюнку надлапшена і видно світлію верству багато яснішої барви.

На звороті дошки є кілька написів з різних часів. Новіший, друкований літерами, темнo синім чорнилом писаний такий: “Ікона з Запорозької Січі з першої половини ХVІІ віку захована родиною Крипенко”. Другий напис писаними літерами: “Після передавання: Чудотворний образ виношено в часі вогню для його усмирення. Для власної охорони в часі подорожі взято в Америку.”

Старим, вируділим чорнилом в середині дошки позначено: “Р. д. Ред. 9.” і далі щось витерто. У долівньому правому кутку — велике латинське N і якийсь нечиткий числo. Ці останні написи свідчать про те, що образ колись належав до якоїсь збірки чи музею і був позначений порядковим числом каталогу. Крім того в центрі дошки прибито — очевидно вже в Канаді — дві печатки: одна Народного Дому а друга Товариства Боян.

На образі намальований Ісус Христос середнього віку, грози більше ніж до половини фігури. Його ліва рука спо-

Ікона Ісуса Христа з Запорізької Січі.

чиває на великій зеленкуватій кулі, а права складена до благословення. Крім того в лівій руці він ніби тримає хреста, але якось не переконливо, бо пальці стулені деревом і здається, що хрест примальований пізніше. Голова овальна, дещо звужена до низу, високе чоло, дуже великі миндальної форми очі, довгий ніс, повні губи — обрамовані спущеними вусами та закрутасною борідкою. Довге, хвилясте волосся спадає на плечі. Навколо голови й ramen темне тло — ніжно роз'ясане і творить німб незвичайно теплого, золотистого тону.

Вдягнений Спаситель у темно червону туніку з золотою лінійкою та в темно зелений хитон. Рука (права, бо ліву мало видно) велика і досить пухка з довгими, звуженими на кінцях пальцями.

Композиційно фігуру можна замкнути в правильний трикутник, поставлений на коротшому боці. В горішніх кутках образу знаходяться великі, але нерозбірливі літери. Ніде на образі нема ні підпису, ні дати, але майстерність виконання свідчить про те, що малював його першорядний мистець. Таке враження робить бездоганний та тонкий рисунок, незвичайна м'якість тінювання та делікатність валерів.

Точно датувати образ важко, бо невідоме місце його постанови. Малюнок дуже різниться характером від українського іконопису першої пол. XVII-го віку, а стиль і спосіб малювання нагадують подібні композиції зрілого італійського ренесансу. Можна припускати, що ця ікона, або була привезена на Україну з західної Європи, або її малював приїжджаючий закордонний майстер, або українець вишколений в традиціях італійського ренесансу.

У всякому разі, з якого б часу цей образ не походив, він представляє велику мистецьку цінність і може бути музеею гордістю Українського Народного Дому.

Др. М. Рудницька.

Отже її широкий підхід до української проблематики, її розуміння потреб цілості українського життя, є для нас і дороговказом у цій скромній статті: не втрачати з поля зору цілості українських здобутків в ділянці збирання українського друкованого слова на канадському терені.

З уваги на недостачу в Канаді окремих українських бібліотек-кигозборів типу "Публічних Бібліотек", "Провінційних Книгозбірень", чи "Університетських Бібліотек" українські книжні колекції в цій країні треба розглядати як складову частину церковних, чи світських організацій або врешті як приватні кигозбори поодиноких громадян. Відповідно до цього можна й усистематизувати матеріал, який тут входить в гру, на такі основні категорії: церковні кигозбори, бібліотеки світських організацій та установ і врешті приватні колекції.

Розгляньмо по черзі поодинокі категорії та зробимо відповідні висновки.

I.

A. ЦЕРКОВНІ КИГОЗБОРИ.

Українські церкви в Канаді, як відомо, не обмежувалися до виключної релігійної діяльності, але брали широку участь у загально-культурному рості канадійського українства. Власне церкви й їхні носії — священики були першими й основними організаторами кигозбірень, бо ж відомо без книжки, без службників, євангелій, требників і т. под. літургічних книг не була можлива ніяка священнича праця.

I. Між українськими греко-католицькими бібліотеками в Канаді треба передусім назвати такі:

1) Архієпископська Дієцезальна Бібліотека в Winnipeg, приміщена в Архієпископській Палаті (вул. Скомія ч. 235) (The Ukrainian Greek-Catholic Archbishop's Library, 235 Scotia St., Winnipeg, Man.). Офіційний її початок в'якється з вибудуванням самої палати в 1930 р., хоч сама збірка книжок куди старша. Започаткував її Преосв. Кпр. Василій

Ладика й постійно її поповнює. Для Бібліотеки відведено одну простору кімнату в Палаті й число книжок сягає понад 3000 томів. З українознавства зберігається тут "Русалка Дністрова" Маркіана Шашкевича. Є тут такі праці, як "Державні закони" о. Малиновського по-німецьки, "Історія унії" о. Пелеша й інші. Крім книгозбірни є ще тут окремий архів, в якому зберігаються важливі письма, рішення й грамоти. Іх цих останніх слід згадати пропам'ятну "Адресу" Митроф. А. Шептицького з 1911 р., що причинилася безпосередньо до повстання гр.-кат. єпископства в Канаді.

2) З розподілом української гр.-кат. гієрархії на екзархати в 1949 й 1951 рр. повстали нові осередки Єпископських Дієцезальних Бібліотек в Едмонтоні (вул. Ада Блуд. ч. 6240), в Торонті (Глос Едіт Драйв ч. 61) та в Саскатуні (Аве. М. Свєт ч. 214). Всі вони в стадії організації й до них ідуть наполегливі поповнення, так що деякі з них унцяють із себе вже поважні збірки.

3) Бібліотека оо. Василіян у Мондері, Аалберта (Basilian Fathers' Library, Mundare, Alta.). Приміщення в Манастирі оо. Василіян у Мондері в трьох кімнатах: а) в головній бібліотечній кімнаті адомні будинку величини 35-11-12 стіл; б) в окремій залі із періодиками у цьому ж будинку й в) будинку Музею-Архіву оо. Василіян (давнішої друкарні, коло церкви), де зберігаються старі друки й рукописи й рідкісні видання.

Бібліотека оо. Василіян зав'язками сягає початку 20 століття й в'язється з іменням о. Філіса, що в 1902 році побудував місіянський дім у Мондері — предтечу пізнішого монастиря. Доповняли василіянську бібліотеку отці: Тимочко, Дадик, Крижанівський, Бараник, з віа 1932 р. теперішній Єпископ Кар Нілз Саварин. Душею бібліотеки, архіву й музею після 2-ої світ. війни став о. Ж. Жан, що не тільки почав систематичне порадкування матеріалів, але привіз багато унікатів із собою з Європи й включив їх до бібліотеки.

Книжки в бібліотечі є різного змісту, найбільш релігійного. Всіх томів понад 6 тисяч. Із стародруків є тут "Апостол" 1563-4 і "Острозька Біблія" Івана Федоровича з року

1571, є видання Ставропігійського Інституту у Львові: "Апостол" із 1696 р. та "Євангеліє" з 1644 р. Крім цих книг зберігаються тут такі давніші друки: "Народовіщаніє" та "Служебники": почайські з 1735, 1785 й 1793 рр., унівський із 1747 та львівський із 1866. Є тут два томи "Наук парохіальних" видання Поч. Лаври в Києві 1794, виленський "Акафіст" із 1628 р., "Ірмологій" із половини 18 ст. й багато ін. Є теж третє видання Шевченкового "Кобзаря" з 1860 р. Із іншомовних видань є європейські й канадійські іконабукви, є деякі томи Длугошової "Історії Польщі" (кн. 5—XIII), є "Кроніка" Ал. Гванініюса (Краків 1611) і ін. Із рукописів зберігаються: "Тріодь Квітна" із 15 ст., "Євангеліє" з 1506 р., "Збірка проповідей" о. К. Срочинського і ін. З історичних книжок замітніші: праці о. Пелеша, о. Гарасевича й Дениса Зубрицького. У відділі періодиків зібрано коло 100 назв канадійсько-українських періодиків (напр. і число "Православного Русина") та понад 100 назв українських періодиків із Європи та й ін. країн. Попри центральну бібліотеку є ще окрема підручна бібліотека новіціятська, схоластична, філософічна й богословська.

В Мондерській Бібліотеці оо. Василіян зберігаються всі видання, що появлялися впродовж існування Чина ВВ в Канаді.

4) Бібліотека оо. Редемптористів у Йорктоні (Redemptorists Fathers' Library, Yorkton, Sask.), приміщена в двох кімнатах: 14x14x9 та 15x15x10 стіп. Початками сягає р. 1913 й в'яжеться з іменнями о. А. Десарія, тодішнього ігумена в Йорктоні. Бібліотека обходить тепер понад 6000 томів. Сюди входять: св. Письмо, Пояснення св. Письма Коринта в Липіде з 1614 р., Канонічне Право, Історія Церкви, а саме "Аннала" о. Гарасевича (по-латині), "Історія Унії" о. Пелеша (по-німецьки) та історія Дениса Зубрицького. Далі заслуговують на увагу такі книги, як Проповіді, Життя Святих, Апологетика, Пенхологія, Соціологія, праці з філософії, літератури, наукові й популярні місячники, шкільні підручники й книжки в різних мовах. В рукописному відділі знаходяться матеріали до оснування Української Гр.-Като-

линької Церкви в Канаді, як також і до оснування Чина оо. Редемптористів. Є тут "Адреса" Митроп. Шептицького та цінні рукописи й листи о. Деларія.

В цій бібліотечі зберігаються всі видання оо. Редемптористів у Канаді.

5) Згадуючи про Йорктонську Бібліотеку оо. Редемптористів, треба назвати окремо ще Бібліотеку св. Йосифа в Йорктоні (St. Joseph's College Library, Yorkton, Sask.), що міститься на першому поверсі цієї Колегії й має великий вибір шкільних, аскетичних і наукових книжок, а теж добірно-заступлену белетристику. Крім Йорктонської збірки книжок, оо. Редемптористи мають ще окрему бібліотеку в своєму Манастирі в Айтуні (Redemptorist Fathers, Ituna, Sask.).

6) Крім названих книгозбірень заслуговують на увагу ще такі бібліотеки: оо. Васнянів у Вінніпегу, Едмонтоні, Ванкувері та в Монреалі. В Саскатуні є бібліотека в Бурсі Св. Йосафата (Інститут ім. М. Шептицького). Ці бібліотеки містять книжки переважно церковного й релігійного змісту. Крім українських книжок є тут і іншомовні видання, передусім у англійській та французькій мові.

Окремі гр.-католицькі парохії мають свої бібліотеки, чи то в домах священників, чи теж у парохіальних читальнях, клубах, тощо.

Див. ще розділ "Приватні книгозбори".

II. Серед українських греко-православних бібліотек у Канаді можна відрізнити такі книгозбори:

1) Бібліотека Української Греко-Православної Консисторії (Consistory of Ukrainian Greek-Orthodox Church of Canada Library, 7 St. John's Ave., Winnipeg, Man.), приміщена в будинку Консисторії при вул. Ст. Джанс ч. 7. Заснована о. д-ром С. В. Савчуком налічує поверх сотні церковної й релігійної літератури.

2) Бібліотека Українського Інституту ім. П. Могили (Ukrainian Institute of P. Mohyla Library, Victoria & Main, Saskatoon, Sask.) в Саскатуні, приміщена в будинку Інституту. Має великий вибір українських шкільних, наукових

і белетристичних книжок. Є тут такі рідкі видання, як "Ки-
ївська Старина", "Україна" Мих. Грушевського, є "Записки
Історично-Філологічного Відділу ВУАН" та ін., є великий зби-
р українсько-канадійських видань. Усіх книжок понад
3000. Бібліотека постійно поповнюється новими видання-
ми.

3) Бібліотека Інституту ім. Мих. Грушевського (тепер
Св. Івана) в Едмонтоні (St. John's Institute Library, 11024
— 82 Ave., Edmonton, Alta.), приміщена в будинку Інститу-
ту. Заснована в р. 1916, має поважну збірку українських
шкільних, наукових і белетристичних видань. Є тут м. ін.
твори Мих. Грушевського ("Історія України-Руси") й ін.
Число всіх книжок перевищує 2000.

4) Бібліотека Колегії Св. Андрея у Вінніпегу (St.
Andrew's College Library, 259 Church Ave., Winnipeg,
Man.), приміщується в великій залі Колегії при вулиці
Чорч. Започаткована в р. 1947 містить книжки релігійного
й наукового змісту. Є тут багато чужомовної літератури:
англійської, французької та німецької. Українських книжок
коло 1000.

5) Бібліотека Монастиря св. Миколая в Грімсбі, Онта-
ріо (St. Nicholas Monastery Library, Grimsby, Ont.), запо-
чаткована в 1950 р. єпископом Мстиславом, має новіші укра-
їнські видання, головню після II світ. війни.

Крім цих бібліотек існують окремі парохіальні збірки
при гр.-православних парохіях, чи парохіальних організа-
ціях, читальнях, клубах і т. п. Ці бібліотеки містять книж-
ки переважно церковного й релігійного змісту. Крім укра-
їнських є тут і іншомовні видання, передусім у англійській
мові.

Див. ще розділ "Приватні книгозбори".

III. До церковних книгозборів треба зазначити теж ко-
лекції українських книжок, що зберігаються при поодинок-
их парохіях, чи конгрегаціях українських євангельської
церкви в Канаді, баптистів, адвентистів 7-го дня й ін. мен-
ших церковних угруповань серед українців у Канаді. До-

кладний опис цих бібліотек вимагає окремого дослід, бо в періодичній і неперіодичній літературі згаданих груп згадок про книгозбори немає.

Б. СВІТСЬКІ КНИГОЗБОРИ.

Крім церковних, чи зв'язаних із церквами українських бібліотек у Канаді є поважна кількість світських книгозборів. До найстарших між ними належить:

1) Бібліотека Українського Народного Дому (Ukrainian National Home Association Library, 582 Burrows Ave., Winnipeg, Man.). Про цю бібліотеку див. окремо розділ II.

2) Бібліотека Осередку Української Культури й Освіти (Ukrainian Cultural and Educational Centre, Library, 935 Main St., Winnipeg, Man.).

Прийнята тепер у Національному Домі при вул. Мейн, ч. 935, у двох кімнатах на третьому поверсі. Започаткована разом із Осередком УКО в 1944 р. містить у собі наукові, музичні, мистецькі, белетристичні, шкільні, церковно-релігійні й ін. книжки. На окрему увагу заслуговує україніка в чужих мовах. Всіх томів понад 6 тисяч. Є тут депозити бібліотеки (й архівів) Є. Коновальця, І. Боберського, П. Зварича, Яр. Рудницького й ін. Найцінніший між ними депозит Ол. Кошиця з деякими рідкими виданнями, як напр. "Записки о Южной Руси" П. Куліша (два томи), "Мотний Обиход" Києво-Печерської Лаври" (Київ 1910), "Церковное Простопіііііі" І. Бокшая (Ужгород 1906), "Простопіііііііі Карп. Руси", І. Хоми (Ужгород 1930) та ін.

Із стародруків у бібліотечі Осередку зберігаються: "Євангеліє 1658" (Києво-Печерська Лавра), "Руко́ Орошенное" Л. Барановича (Чернігів 1697), "Печерський Патерик" із 1783 р. й ін. видання. Всі вони творять окремий відділ Осередку УКО "Збірку унікатів" і більшість із них закуплена фондами українського громадянства Саскатуну. Шляхом пожертв інж. Ю. Лісовського Осередок дістав цікаві книжки, як барона Манштейна *Memoirs of Russia* (1727—1774), London 1773 I. I.

На окрему увагу заслуговують рукописи Осередку. До найстарших із них належить т. зв. "Ірмолай" Тяпещького із 1732 р. Незвичайно цінні етнографічні записки проф. Ол. Кошиця з рр. 1893-1941, його ж рукописи до історії музичної культури в Україні; великої ваги є рукопис проф. Є. Онацького п. н. "Енциклопедія українських вірувань і символів", рукописи очевидців большевницької і нацистської окупації України (67 назв), зрешті рукописи п. Т. Кошиць із записами канадійсько-українських пісень із 1960 року.

В Осередку зберігається велика кількість українських періодичних видань, часописів, журналів, газет, тощо. Всіх назв періодиків — 400.

Бібліотека заінвентаризована й скаталогізована на карточках. Відчинена щодня від год. 12 — 6 пополудні, а в середу до 9 год. ввечері. Бібліотекар п. Т. Кошиць.

3) Бібліотека Української Вільної Академії Наук (УВАН) у Вінніпері (UVAN Library, 498 Anderson Ave., Winnipeg, Man.), сягає початками 1949 р. й в'яжеться з матеріалами й книгами пересланими з Амстердама з Центральної Бібліотеки УВАН у Німеччині, що їх почато збирати в 1945 р. Всіх книжок понад 1000 томів. Є тут деякі рідкі видання, напр. "Рочник Волинські" (3 перші томи), "Записки Наук. Т-ва ім. Шевченка", "Історія України-Руси" Мих. Грушевського (тт. 1—3 й 5—7); "Літопис Бойківщини" й багато ін. Є комплект видань УВАН. Бібліотека поповнюється головню з обміну — за видання УВАН з такими інституціями, як Єваський Університет, Нью Йоркська Публічна Бібліотека, Конгресова Бібліотека в Вашингтоні й ін.

В Бібліотеці УВАН міститься "Архів української преси" з великою кількістю українських періодиків (коло 100 назв), починаючи з 1949 р.

Книгозбірня скаталогізована на карточках. Доступна тільки для наукових працівників.

Бібліотекар — п. Катерина Антонович.

4) Бібліотека Інституту Прочайти у Вінніпері (Ukrainian Prosvita Institute Library, 777 Pritchard Ave., Winnipeg, Man.), приміщена в Інституті при вул. Прічард 777. Засно-

вана в 1918 р. Має всланкий вибір белетристики, видань Просвіти у Львові, журналів і театральних творів та партитур. Всіх книжок коло 3000 чисел. Бібліотека стало поповнюється новими виданнями.

Бібліотекар — п. Григорій Мусія.

5) Бібліотека Читальні Просвіти у Winnipeg (Ukrainian Reading Association Prosvita Library, 667 Flora Ave., Winnipeg, Man.), міститься в будинку Читальні при вул. Флора ч. 667, заснована в 1915 р., має тепер понад 500 томів книжок і журналів.

Бібліотекарі — п. Йосип Юрас і Мих. Скобляк.

6) Український Відділ у Бібліотеці Манітобського Університету (Ukrainian Collection in the Slavic Division of the Library of the University of Manitoba, Fort Garry, Man.). Приміщений у будинку Нової Унії. Бібліотеки в Форт Гаррі, на першому поверсі. Започаткований у 1949 р. проф. Яр. Рудницьким, має тепер коло 2000 томів книжок. В 1961 році закуплено бібліотеку д-ра Н. Пірняка з цінними комплексом "Записок Наукового Товариства ім. Шевченка", "Літературно-Наукового Вістника", "Життя і Словом" і ін. З старших видань заслуговує на увагу унікальна "Грамматка" Гатцука з 1861 р. та ін. твори. Є тут поволжні "Шевченкіяна", "Франкіяна" та "Драгоманкіяна". Є історії літератури О. Огоновського, Мих. Грушевського, Мих. Возняка, С. Єфремова, й ін. Є "Історія України-Руси" Мих. Грушевського (8 томів), "З дзюф України" В. Липинського, є видання українських класиків включно до нових публікацій.

В Департаменті Слов. Студій Манітобського Університету організується "Архів слов. преси" з українськими періодиками на першому місці.

У відділі рідкісних книг і рукописів знаходяться: рукопис "Козацької крові" (Данило Гурч) М. Вовчка з 1857 р., рукопис "Нещасної пригоди" О. Маковця з 1898 р. і рукопис "Двох голосів" Б. Левкого із 1911 р. Крім цього тут знаходяться найстарша датована українська книжка в Канаді, т. зв. "Городиський Пом'яник" із першою частиною з р. 1484.

Ще старший є фрагмент рукописного євангелія з початку 15 ст. (тільки дві сторінки). Ці всі рукописи закуплено з "Фонду Студій Українознавства" при Каюбі Українських Професіоналістів і Бізнесменів у Вішніперу під головуванням М. Смеречанського.

Книжки інвентаризовані й скаталогізовані на карточках. Бібліотеку упорядкували п. О. Михайленко, д-р М. Луцик, а останньою помагає в бібліотеці п. А. Коссар.

7) Український Відділ ім. Р. Гонсета в Бібліотечі Альбертійського Університету (Gonsett Collection, University of Alberta Library, Edmonton).

Заніціювана й щедро підтримувана п. Р. Гонсет, вдовою по аніжиданкові Р. Гонсетові з Едмонтону, ця збірка розрослася від 1951 р. в цікаву колекцію книжок із ділянки українознавства з деякими дуже рідкими виданнями. Душею цієї книгозбірні є д-р О. Старчук. Ось його характеристика цієї колекції:

"Пані Гонсет закупляла поважну кількість українських творів від поодиноких осіб і переслала їх новоствореній бібліотечі М. ім. пожертвованими книжками відзначається збірка 14-ох книжок, що являє собою велику рідкість, як також неоцінену спадщину творів української літератури 19-го століття. Дослідникам української етнографії, етимології, літератури, її рухів та впливів, вона дає первісні джерела, що в значній мірі сприяють зрозуміти великий змаг українського народу за свою власну культуру та національне існування в 19 столітті.

З уваги на велику цінність цієї збірки, наведу нижче кожну книжку окрема: "Псалми, переложення на українське нареччє Максимом Максимовичем", Москва 1859; "Обичаи, поверья, кухня і напитки малороссіян". Сост. Николаем Марковичем, Київ 1860. "Хмельниччина" — історичні оповідання П. Куліша. Петербург 1860. "Новієписьма к М. П. Погодину о старобитности малороссійскаго наречья". М. Максимович, Москва 1863. Переклади з Н. Гоголя — Олесь Пчілки, Киев 1991. "З давнього зшитку". Пісні і Души. Переклад М. Старицький, Київ 1881. "Исторические

монографії та дослідження" *Николая Костомарова*, т. 2, Санкт-Петербург — 1872. Видумки "Киевлянина" і польських газет о малорусском патриотизме". Київ 1874. "Афоризми" Івана А. Федоровича, Колонія 1882. Т. Г. Шевченко "Збірник творів" Том перший: Кобзар, С-Петербург, 1883. "Малоросійський збірник новостей, сцен, рассказов, водевилей известных малоросійских писателей", Москва 1899. "Песни славянских народов" Петроград 1814 та інші. (пор. О. Старчук: "Українська бібліотека в Альбертійському Університеті", Канадійський Фармер, ч. 21, 1952 р.).

8. Українська збірка в Торонтоському Університеті (Ukrainian Collection, University of Toronto, Plaville House, 78 Queen's Park, Toronto, Ont.). Започаткована Українсько-канадійським легіоном ч. 360 під головуванням п. С. Павлюка в 1952 р., ця збірка складається приблизно з 500 назв книжок і брошур. Найцінніші книжки в ній — це термінологічні словники видання Української Академії Наук у Києві.

Ця збірка постійно поповнюється в зв'язку з залученою українським громадянством Торонта й околиці українською катедрою в університеті.

9. Українська збірка в Оттавському Університеті (Ukrainian Collection, University of Ottawa Library, Ottawa, Ont.). Заснована в 1953 р. завдяки заходам Т-ва Українських Підприємців і Професіоналів з Торонта складається приблизно з 500 томів основних книжок із ділянки українознавства.

Крім цих університетів менші українознавчі колекції мають: Саскачеванський Університет, МакГільський і Монреальський Університети, врешті Університет Бритійської Колумбії в Ванкувері.

Багато українських бібліотек мають філії загально-канадійських організацій, як напр. читальні "Прогніт", "Народні Доми", чи філії Союзу Українців Самостійників, Українського Національного Об'єднання, тощо. З матеріалів, що ми їх отримали, подаємо на цьому місці такі подробиці про бібліотеки СУС та УНО в Торонті:

10) Бібліотека Союзу Українців Самостійників в Торонті (Ukrainian Self-Reliance League Library, 404 Bathurst St., Toronto, Ont.). На сьогодні ця бібліотека складається з 980 примірників книжок поезії, прози, історії і інших галузей знання. Крім каталога в бібліотеці заведена картотека, що ділиться на такі розділи: 1. Поезію, 2. Прозу, 3. Історію та 4. Різні, як всілякі звіти, календарі тощо. Велика кількість книжок — даровані.

Міститься бібліотека в будинкові Православної Громади на 3-му поверсі в спеціально зроблених для неї шафах.

Книжки видаються з бібліотеки двічі на тиждень (по неділю і четвер) по 1 годині (8 до 9-ої вечором). За користування книжками встановлена оплата 25 ц. на місяць. Відвідують бібліотеку в різні пори року неоднаково (в зимі більше, а літом менше). Колівання кількості можна означити від 5 до 15 осіб.

Більша частина книжок оправлені, але досить і неоправленних.

(Дослівно за інформацією проф. В. Іваннса, бібліотекаря).

11) Бібліотека філії Українського Національного Об'єднання в Торонті (Ukrainian National Federation Library, 297 College St., Toronto, Ont.).

Перші томи бібліотеки УСГ у Торонті склалися з жертв її членів. На той час члени УСГ, бувші воєни, щедро піддержували українські видавництва чи то на ЗУЗ, чи в інших осередках української еміграції в Європі і тому в кожного з них була менша чи більша збірка українських книжок. В цей спосіб при допомозі своїх жертвених членів, бібліотека УСГ вже в заранні свого існування мала на своїх полицях велике число цінних творів української белетристики, публіцистики і т. п.

З моментом повстання Українського Національного Об'єднання і системи братніх організацій, бібліотека УСГ переходить під нагляд УНО, яке до сьогодні вдержує її.

Бібліотека УНО має свій окремий правилник:

1. Бібліотека є власністю філії Українського Національного Об'єднання в Торонті.

2. Першештво користування бібліотекою мають члени УНО і братніх Організацій.

3. Нечлени можуть користуватись бібліотекою за порученням члена УНО або за згодою відповідної грошової кавції.

4. Книжок виняткової вартості не випозичається до дому під ніякою умовою, але можна ними користуватися в приміщенні бібліотеки.

5. Оплата за випозичування книжок для нечленів становить місячно 25 центів.

6. Випозичених книжок не можна держати довше як 14 днів. За кожний позареченцевий день читач доплачує по 3 центи денно за кожну книжку.

7. За ушкодження книжки читач зобов'язаний заплатити відшкодування, а у випадку загублення платити повну її вартість.

8. Бібліотекар має право відмовити випозичення книжки, якщо має до цього поважну причину.

9. Читач не може випозичати більше як 3 книжки одnorазово.

10. Читач не може сам без бібліотекаря брати книжки з полиць бібліотеки.

Стан бібліотеки в дні 31 грудня 1962 року:

Назва книжок — 1,075, томів — 888. Ця різниця в наведених цифрах походить з того, що деякі томи складаються з декілька невеличких книжок опрацьованих в один том. З за-сади не випозичається книжок неопрацьованих, тому, що такі скоро нищать-ся. Всі книжки в бібліотеці є старанно опрацьовані. Коли якийсь том внаслідок частого читання є де-що зужитий, тоді такий том виймають з обігу, ще раз пере-опрацьовують його і щойно тоді дають до ужитку читачеві.

Бібліотека є відкрита для читачів у вівторки і четверги, від год. 8—10 вечорі, а зимовою порою також в неділі від год. 3—4 попол.

Бібліотека весь час намагається збагачувати новими книжками, закуповуючи все те, що появляється на книжко-вому ринку або у приватних людей. Немало збагатили на-

шу бібліотеку щедрі жертводавці книжками з своїх приватних бібліотек чи збірок.

В 1952 р. виписано 2,424 книжки, а в 1953 р. виписано 1,184 книжки.

Кожночасний фінансовий надобір покриває організація. Бібліотеку не вважається фінансовим підприємством.

Чепурне устаткування бібліотеки завдячувати можна керівникам бібліотеки пп. Михайлові Бенішевському і Михайлі Хлипаці, як також членові УНО Торонто п. Євгенові Солтисові, які своєю працею у вільні години вивізували бібліотеку в чепурні полиці, столи, шафи і т. п.

В бібліотечі, для кращої орієнтації читача, крім каталогу книжок, запроваджено в 1953 році картотечку, при помочі якої читач може познайомитись із основними даними про кожну книжку (втор, наголовок, рід книжки, сторінок, рік і місце видання, вартість і т. п.).

Інші відділи бібліотеки:

1. Театральний: Театральних підручників (назва) 487, (томів) 1273.

2. Музичний: Партитур (оперетки) 10, Збірників-співанників 39, Пісень розписаних на повний хор 328.

3. Дитячий театральний: Назв книжок 120, томів 222.

4. Дитячий відділ при "Рідній Школі" філії УНО: томів 125.

(Додатково за інформаціями бібліотекарів М. Бенішевського, М. Хлипаки, І. Воробця, в Новім Шляху в 7-го серпня, 1953).

12. На окрему увагу заслуговують бібліотеки для українських лікувальців у шпиталях, санаторіях, домах старців; тощо. Так напр. в Едмонтоні існує "Українське Добродійне Т-во" під головуванням п. П. Шандро й секретарюванням п. П. Пауш, яке має в своїй бібліотечі понад 100 томів книжок і обслуговує ними українських пацієнтів у шпиталях: Загальному, Мізерікордії, Роял Александра й ін. Засноване воно в 1935 р. й проявило незвичайно цінну акцію на полі надоступлення хорим української літератури.

На основі окремого листа від п. П. Коновальчука, організатора й бібліотекаря української збірки в Манітоба Санаторії в Найнет, Ман. (Ukrainian Book Collection, Manitoba Sanatorium, Ninette, Man.), можемо подати такі дані про її початок й розвиток:

В 1939 р., прийшовши до Санаторії, п. Коновальчук оголосив у пресі заклик, щоб українські видавництва прислали книжки й часописи. Він пройшов без ширшого відгону. Тоді він звернувся вдруге до українського громадянства, бо — як пише в своїх спогадах — "ми не сподівалися дістати книжок ані з Києва, ані зі Львова. "Український Голос" помістив мою просьбу в друге на своїх сторінках. І знов ніхто не згадав про книжки цілий рік. Але з прочитаних новинок ми в Санаторії узнали, що українські жіночі товариства у Вінніпегу зорганізували "Українську Жіночу Раду". Показалося, що наші українські добрі й щирі жінки читали мою просьбу й зорганізували при "УЖР." комітет для збирання українських книжок для Санаторії у Манітобі. Головою "УЖР." була тоді пані П. Генник, а пані Д. Павлюк була тоді головою Комітету збирання книжок.

Вже друга світова війна почалась, як я дістав листа від п. Дмитра Микитюка з повідомленням, що нас відвідають жінки з "Української Жіночої Ради". Вони мали привезти нам гарний дарунок, що ми собі найбільше бажали, а се книжки. Також мала приїхати з ними концертна група, щоб дати нам концерт у Санаторії. Це була велика вітіза для нас — пацієнтів українського походження.

На згадану неділю приїхали наші жінки, а також концертна група, як рівнож прибуло багато достойних гостей, як напр. тодішній мейор міста Вінніпегу п. Джон Квін, бувший радний міста Вінніпегу Василь Шкраба, о. Я. Пуляк і багато більше визначніших гостей.

Патріотичні українські жінки УЖР. привезли до розпорядимости санаторської управи бібліотеки 150 томів добрих видань. Всі книжки були в твердій оправі й певно, що послужать довгі роки. Отож ми завдячуємо жінкам, що так широко займалися цією справою і їм належить признан-

ня за таку корисну працю для пацієнтів українського по-
ходження. "У.ЖР." зібрала майже таку саму кількість кни-
жок для "Ст. Боніфас Санаторії" в Ст. Вітал, коло Вінніпе-
гу. Може трошки менше зібрала для "Кінг Едвард Меморіал
Госпітал" у самому Вінніпегу.

"Український Народний Дім" прислав нам "Історію
України" Д. Дорошенка в англійській мові, а нещодавно —
на мою просьбу, УНДім прислав два примірники "Пропа-
м'ятної Книжки" (1949). Після цього ще Я. о. Я. Пуляк (тоді в
Брандону) зібрав дещо грошей у своїй парохії на покрит-
тя концерту. З концертом не приїхали через якусь там при-
чину, отже отець написав до мене й питає, що їм купити
за ці гроші. Отецьві я порадив, що найкращий дарунок бу-
дуть книжки, щоб ними доповнити нашу українську бібліо-
теку. О. Пуляк закупив дуже гарні книжки, як от "Трилогію
Мазепи" Богдана Лепкого (6 томів), і багато більше доб-
рих книжок. Ми самі купили книжку в англійській мові
"Маруся" Кайтки-Осиков'яненки, щоб знакомити чужинців із
українськими письменниками.

Вже минув рік тому як я писав подяку за "Пропамятну
Книжку" Українського Народного Дому і подяка була помі-
щена в "К. Фармерові" і в "У. Голосі". При кінці подяки
я просив українських письменників і видавців, щоб були ла-
скаві свої праці і видання прислати до української бібліо-
теки в Санаторії.

На жаль, до української бібліотеки в нашій Санаторії
не прибуває нових видань, тоді як інші народи присла-
ють сотні своїх нових публікацій, щоб доповнювати бібліо-
теку. Зараз у санаторській бібліотеці український відділ на-
раховує лише 179 томів.

Із. Наприкінці треба згадати ще про підручні бібліоте-
ки українських часописів, як "Нового Шляху", "Украї-
нського Голосу", "Канадійського Фармера" й ін., а теж про
українські книжки в канадійських публічних бібліотеках.

Точні дані про них вимагають окремих студій та дослі-
ду в термі.

В. ПРИВАТНІ КНИГОЗБОРИ.

Найбільш у Канаді українських приватних бібліотек, хоч вони найменше просліджені й знають про них, звичайно, крім власників найближчі сусіди. Ці збірки книжок відзеркалюють як не мога краще любов до друкованого слова серед українських інтелігентів, робітництва й фермерів.

Цінні приватні збірки книжок і фахової літератури мають наші вчені й духовенство в Канаді.

проф. Л. Білецький — літературознавство (Вінніпег),

проф. І. Огієнко (Митроп. Іларіон), Вінніпег — філологія й церква,

проф. Яр. Рудницький, Вінніпег — мовознавство,

проф. П. Юзик, Вінніпег — історія й культура.

проф. Ю. Мулик-Луцки, Вінніпег, філософія, філологія,

проф. К. Андрусиниш, Саскатун — романська й слов'янська філологія,

проф. Ю. Луцький, Торонто — українська філологія,

проф. Ю. Русов, Монреал — рибознавство (іхтіологія),

д-р Яр. Пастернак, Торонто — археологія,

проф. Т. К. Павличенко, Саскатун — бур'янознавство (екологія), стародруки.

д-р В. Ю. Кисілевський, Оттава — соціологія,

д-р К. Біда, Оттава — література,

д-р О. Старчук, Едмонтон — філологія,

д-р С. Жмуркевич, Оттава — література,

Ексц. Кир Ізидор Борещький, Торонто — церква і культура,

Ексц. Кир Максим Германюк, Вінніпег — богословія,

о. д-р В. Кушнір, Вінніпег — богословія,

о. І. Семчук, Вінніпег — українська церква й культура,

о. В. Кудрик, Вінніпег — українська церква й культура,

о. Є. Грициня, Вінніпег — українська церква,

о. П. Божик, Вінніпег — українська церква,

д-р П. Маценко, Вінніпег — українознавство й музикологія;

о. П. Форкальчук, Вінніпег — філософія й теологія,

о. Р. Головатий, Вінніпег — теологія,
 д-р М. Антонович, Монреал — египтологія, україно-
 знавство,
 д-р Б. Казимира, Едмонтон — право, історія,
 д-р І. Німчук, Едмонтон — українознавство,
 д-р І. Ярема, Едмонтон — медицина,
 проф. В. Біберович, Оттава — політика,
 д-р І. Столяр, Вінніпег — медицина, українознавство,
 д-р Ю. Герич, Торонто — право, українознавство,
 д-р Є. Вертипорох, Торонто — фармація,
 д-р І. Велигорський, Торонто — українознавство.
 Українські професіоналісти й інтелігенція мають теж

поважні колекції книжок. Назвемо тут такі особи, як:

я. К. Антонович, Вінніпег,
 П. Лазарович, Едмонтон,
 Ф. Д. Фербей, Едмонтон,
 Михайло Стечишин, Віньярд,
 Юліан Стечишин, Саскатун,
 д-р Драган, Саскатун,
 М. Боннівський, Вінніпег,
 О. Косіковський, Віндзор,
 п-во Янда, Едмонтон,
 Мих. Зюбрак, Принс Алберт,
 М. В. Бачинський, Поппларфілд,
 В. Костюк, Вінніпег,
 Я. Н. Крет, Вінніпег,
 П. Господин, Вінніпег,
 І. Тиктор, Вінніпег,
 В. Свистун, Вінніпег,
 О. Івах, Вінніпег,
 І. Шклянка, Гафффорд, Саск.
 І. Іва, Едмонтон,
 М. Хом'як, Едмонтон,
 Я. Майданик, Вінніпег,
 П. Заплич, Вегревіл,
 А. Скоробогач, Вінніпег,
 Д. Микитюк, Вінніпег,
 П. Пауш, Едмонтон,

д-р Б. Я. М. Димм, Вінніпег,
В. Казанівський, Вінніпег,
А. Яремович, Вінніпег,
П. і О. Войценки, Вінніпег,
Е. Гикава, Вінніпег.

Крім них заслуговують на увагу українські фермері-хлібороби в Канаді, — що не жаліли гроша на українську книжку й збирали пильно українське друковане слово. Тут можна відмітити такі бібліотеки, як:

Яосифа Когута в Стюартборні, Ман.,
Івана Когута в Стюартборні, Ман.,
М. Кошмана в Вегревілі, Алта.,
С. Поповича, Смокі Лейк, Алта.,
М. Галіцького, Смокі Лейк, Алта. — та багато інших.

Наведені нами назви й дані про бібліотеки мають тимчасовий характер. В багатьох місцях можна доповнити їх чи то громадськими, чи приватними бібліотеками. Ми сподіємося однак, що цей перший огляд канадійськоукраїнських бібліотек зверне увагу кому треба на konieczність точного й остаточного опрацювання українського книгозбору в Канаді, який ми приблизно оцінюємо на пів мільйона книжок, брошур і періодиків, на потребу зорганізування бібліотечного товариства, централі для обміни дублетами й т. п.

Хай цей перший огляд цілості дасть спонуку до дальших подрібних праць, описів бібліотек, каталогів і т. п.

II

Бібліотека Українського Народного Дому — як виходить із повної класифікації українських книгозбірень у Канаді — належить до бібліотек світських організацій і займає щодо цього окреме місце не тільки серед книгозбірень Вінніпегу, але й цілої Канади. Є це — сказати б — піонерська бібліотека між канадійсько-українськими книгозборами, так як сам Український Народний Дім є піонерською світською організацією між аналогічними товариствами на канадійському терені.

Бібліотека Українського Народного Дому в Вінніпегу сягає своїми початками р. 1910 й в'яжеться з збірками Т-ва "Боян", "Т-ва ім. М. Заньковської" та "Т-ва ім. І. Котляревського". Тому що ці організації мали характер співацько-драматичних осередків, основний фонд їхньої літератури складався з нотних видань українських і чужих композиторів та творів української драматичної літератури. Ї не тільки читали члени згаданих товариств, але теж інсценізували й тим популяризували серед широких кол українського громадянства тодішніх часів. Треба при цьому зазначити, що якихсь форм бібліотечних із правильним, каталогам, й т. п., тоді не було — були це радше збірки видань (головно брошур), що їх випозичалося любителям пісні й драматичних вистав — приватним і колективним.

В 1922 році — якщо можна посередньо судити із згадок у пресі й протоколах загальних зборів — сполучено згадані збірки в одну цілість і тим започатковано одну спільну Бібліотеку Народного Дому в Вінніпегу. Завдання цієї бібліотеки було передусім служити українській громаді постачанням друкованого слова й ширити освідомку акцію серед якнайширших кол громадянства, ідеї — що й Український Народний Дім служить своєю бібліотекою до сьогоднішнього дня.

Зрозуміла річ, що збірку літературк, яку одідилено від згаданих товариств треба було поширити передусім українською белетристикою, повістями, новелами, оповіданнями, а теж і науковою, чи популярно-науковою літературою. І треба признати тодішня управа Українського Народного Дому та бібліотекарі добра дбали, щоб майже кожна на пошука на українському книжковому ринку — чи це було в Канаді чи в Європі — знайшла своє місце на полицях бібліотеки. І тут слід з пошаною згадати всіх перших піонерів бібліотечної справи в Українському Народному Домі, як П. Попеля (1921), А. Буряника (1931) Дмитра Скригу й П. Яцину (1941), п. О. Пасічного та П. Гайовського (1951) людей, що вклали багато труду в напрямі колекціонування й

Бібліотека УНДому в Вінніпегу.

доповнювання бібліотеки новими творами української літератури. Якби не вони й багато інших заслужених і відданих справі бібліотекарів, сьогодні Народний Дім не міг би пишатися однією з кращих українських книгозбірень у Канаді. Власне завдяки їхній наполегливій праці придбано коло 6 тисяч українських книжок, що тепер творять цю книгозбірню.

Сама бібліотека приміщена в двох яскрих і великих кімнатах від входу з вул. Боровс (пор. світлицю). Всі книжки в гарній чепурній оправі з золотими надруками дивляться на відвідувачів з-поза скляних вікон бібліотечних шаф. Кожному, хто перший раз приїде до Бібліотеки, незвичайно мило любоватися наголовками книжок та й їхнім порядком.

На першій із шаф висить сьогодні такий правильник користування бібліотекою:

**"БІБЛІОТЕКА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
582 Боровс вул.**

Відкрита кожної п'ятниці від години 8—10 веч.

1. Книжки вypoзичається членам Українського Народного Дому, як і не-членам за залуроку члена.
2. Деяких научних книжок **а б с о л ю т н о** не вypoзичається, однак дозволяється користуватися ними лише в доміції Українського Народного Дому.
3. Причиною повного застереження є те, що деякі книжки є "унікатами".
4. Проситьcя вypoзичаючи книжки не нищити, та по прочитанню в найближчу п'ятницю звернути до бібліотеки.
5. Про згублену чи затрачену книжку належить повідомити бібліотекарів, який вирішить, яку грошову суму за затрачену книжку належить звернути.
6. Вибуджаючи з Вінніпегу книжок не позичається."

За даними п. Гайовського, бібліотекаря, в 1963 р. було в бібліотечі 83 читачі, прочитано 596 книжок. Найбільшим зацікавленням користувалася белетристика (повісті, оповідань й поезії), а наукові твори, теоретичні розвідки й праці мали тільки малий успіх серед читачів. Ці останні вypoзи-

Бібліотека УНДому в Вінніпегу.

чади тільки українські науковці, священники, студенти й ін. Пересічна кількість відвідувачів бібліотеки кожної п'ятниці є комо 10 читачів; наймолодші читачі 16 років, а найстарші понад 60 років. В 1953 р. придбано нових книжок на суму 100 доларів. Крім цього до бібліотеки приходили помертви з денних видавництва (напр. УВАН), або приватних осіб.

В 1953 р. переводив основну карткову інвентаризацію й каталогізацію усіх книжок п. інж. Т. Онуфрійчук. Ось його згадки про цю бібліотеку:

У ній книгозбірні згуртовано все те, що vytvoрено на протязі довгих літ українською думкою та знанням у всіх галузях духової творчості. У ній зібрано майже все те, що будь-коли друкувалось українською мовою про історію нашого народу, його літературу, мову, побут, словесність, мистецтво та економічні умови життя нашого народу.

Бібліотека ділиться на 10 таких відділів: історіо-наукознавство, розвідки, повісті, поезії, театр, альманахи, атласи, річні книжки часописів, місячники та відділ англійський.

Коли брати окремо відділи, то з найцінніших видань будуть такі:

1. Історія — наукознавство:

М. Грушевський: Історія України-Руси та історичні монографії, 18 томів. Рік видання 1904 — 1909, 1920 — 1921 — 1922.

О. Дошенко: Літопис Української Революції. Київ-Львів 1923.

М. Драгоманів: Про українських козаків, татар та турків. Львів, 1913.

О. Барвінський: Вибки з народньої літератури укр.-рускої XIX віку. Львів 1913.

С. Єфремов: Історія українського письменства. Київ 1911.

М. Аркас: Історія України, Київ-Ляйпціг, та інші важливі історичні праці.

У відділі розвідок знаходяться праці: Ю. Базилевського, М. Грушевського, Б. Грінченка, В. Винниченка, Т. Гебгарда, С. Дернова, Я. Весоловського, Н. Михайленка, М. Гіло, Древера, Д. Донцова, М. Драгоманова, В. Дорошенка, М. Ка-

пустинського, В. Липинського, І. Огієнка, І. Франка та інших.

3. У відділі повістей та поезії, найбільше творів знаходиться В. Винниченка, В. Будзиновського, Ж. Верна, Е. Золя, А. Кашенка, О. Кобилянської, Г. Коваленка, Короленка, М. Костомарова, М. Коцюбинського, А. Крушельницького, П. Куліша, Нечуй-Левицького, Шевченка, Черкасенка, Чупринки, Б. Лепкого, О. Микова, П. Мирного, Г. Основ'яненка, К. Поліщука, У. Самчука, М. Старицького, Толстого, І. Франка, А. Чайковського та інших.

У інших відділах знаходиться маса вартостівних видань, яких нема можливості згадати кожне зокрема.

В загальному бібліотека Українського Народного Дому виступає одним із важких вогнищ української духовної культури. Її книжками, незалежно від релігійних, національних та політичних переконань користується майже вся українська людність міста Вінніпегу". (Дослівно за даними п. інж. Т. Онуфрійчука з дня 6. XI. 1953).

Дуже позитивне явище, що керівні органи УНДому розуміють справу бібліотеки й про неї належно дбають. Вистачить на цьому місці навести слова Президента, п. І. Трача, з промови на ювілейному бенкеті 21 листопада 1953:

"З нагоди сорокліття треба підкреслити, що Український Народний Дім має одну з найкращих бібліотек в Канаді. Любителі української книжки й часописів можуть доволіно користати із книгозбірни Українського Народного Дому і — треба ще сказати — користають. Двері бібліотеки відчинені і для студіючої молоді, що студіює українознавство в Манітобському Університеті, чи в колегіях Вінніпегу. Вони відкриті теж і для наукових робітників, що вже не раз користали з наших книжок. Вистачить тут назвати таких учених, як покійний проф. Д. Дорошенко, перший президент УВАН, Митрополит Ліаріон (Огієнко), проф. Л. Білешкий, проф. Яр. Рудяницький, проф. Ю. М. Луцьк та інші."

Маючи на меті обхопити все населення українського походження в Вінніпегу, навіть і те, що вже добре не вміє говорити й читати по-українськи, УНДім закуповує до своєї бібліотеки україніку в чужих мовах. Ось декілька титулів із англо-мовної україніки в бібліотеці:

"Bohdan Hetman of Ukraine" by B. Vernadsky;
 "Canadian Cossacks" by W. Paluk;
 "Canadians of Ukrainian Origin" by N. Hunchak;
 "Marusia" (translated by) Florence Randal Livesay;
 "History of Ukraine" by M. Hrushewsky;
 "Ukrainian Literature" by Clarence A. Manning;
 "Zakhar Berkut" by I. Franko;
 "First Ukrainian Congress" by C.U.C.
 "Second Ukrainian Congress" by C.U.C.
 "Ukr. Quarterly";
 "Atlas of Ukraine";
 "The Kobzar of the Ukraine" by A. J. Hunter;
 "Songs of Ukraine" by F. R. Livesay;
 "I Chose Freedom" by V. Kravchenko;
 "The Ukrainian Revolution 1917—1920" by J. S. Reshetar;
 "Ukraine under Hungarian and Russian Occupation";
 "Common English Loan Words in East European Languages" by W. Kirkconnell;
 "Outline of Ukrainian History" by C. A. Manning.

При бібліотеці УНДому існує архів, в якому зберігаються рукописні протоколи з засідань Управи УНДому й загальних зборів починаючи з початку 20-их років. Це важливий матеріал для історії самої інституції, досі тільки частково використаний. Крім інших цінних речей в архіві зберігається цікавий унікат — зразок українського мистецтва й рукописання з 17 ст.: "Ікона з Запорізької Січі" (про яку є окрема стаття на іншому місці). В архіві зберігаються теж книжки — видання УНДому, зокрема "Пропам'ятна Книга УНДому" з 1949 р.

З нагоди сорокаліття Українського Народного Дому треба побажати йому дальшого успішного розвитку на користь української спільноти в Вінніпегу й цілій Канаді, а при цьому побажати, щоб і його цінна бібліотека дальше росла й розвивалася й щоб служила українській громаді як джерело знання й духової сили. Хай черговий 50-літній ювілей застане бібліотеку принаймні з 10 тисячами томів та із збільшеним числом читачів і відвідувачів!

Др. Яр. Рудницький.

UKRAINIAN LIBRARIES IN CANADA
and
THE UKRAINIAN NATIONAL HOME ASS'N LIBRARY
IN WINNIPEG

by J. B. Rudnyč'kyj

(English Résumé)

According to the type of each collection Ukrainian libraries in Canada may be classified in the following groups:

- A) Church libraries,
- B) Libraries of secular organizations, institutions, clubs etc.
- C) Private book collections.

The author lists and characterizes the following libraries:

a) among the church libraries:

- 1. The Ukrainian Greek Catholic Archbishops' Library, 235 Scotia St., Winnipeg, Man.
- 2. Basilian Fathers' Library, Mundare, Alberta.
- 3. Redemptorist Fathers' Library, Yorkton, Sask.
- 4. Library of the Consistory of the Ukrainian Greek-Orthodox Church in Canada, 7 St. John's Ave., Winnipeg, Man.
- 5. P. Mohyla Ukrainian Institute Library, Victoria & Main, Saskatoon, Sask.
- 6. St. John's Ukrainian Institute Library, 11082 — 82th Edmonton, Alta.
- 7. St. Andrew's College Library, 259 Church Ave., Winnipeg, Man.
- 8. St. Nicholas Monastery Library, Grimsby, Ont., a.o.

b) The major secular libraries are:

- 1. Ukrainian National Home Ass'n Library, 582 Burrows Ave., Winnipeg, Man.
- 2. Ukrainian Cultural and Educational Centre Library, 935 Main St., Winnipeg, Man.
- 3. UVAN Library, 493 Anderson Ave., Winnipeg, Man.
- 4. Canadian Ukrainian Institute Prosvita Library, 777 Pritchard Ave., Winnipeg, Man.

5. Ukrainian Reading Ass'n Prosvita Library, 667 Flora Ave., Winnipeg, Man.
 6. Ukrainian Collection, University of Manitoba Main Library, Winnipeg, Man.
 7. Gonsett Ukrainian Collection, University of Alberta Library, Edmonton, Alta.
 8. Ukrainian Collection, The University of Toronto Library, Flavelle House 78 Queens Park, Toronto, Ontario.
 9. University of Ottawa Library, Ukrainian Collection, Ottawa, Ont.
- c) Private collections include the libraries of the Ukrainian scholars, clergy, professionalists, intelligentsia, farmers and workers in Canada. Several persons are named whose collections are significant.

In conclusion, the author states that his information is tentative and incomplete. In many cases it can be corrected, supplemented, or augmented as far as the details of each collection are concerned. With his first review of Ukrainian Canadian libraries he wants to encourage the study of the resources of the Ukrainian handwritten and printed word in Canada as well as in the United States of America.

ЛІТЕРАТУРА — LITERATURE

Українські джерела — *Ukrainian Sources*

- К. Антонович: Українська книгозбірка Манітобського Університету на новому місці, "Новий Шлях", ч. 75, Winnipeg 1953.
- М. Антонович-Рудницька: Найстарша українська книжка в Канаді, "Український Голос", ч. 41, Winnipeg 1953.
- М. Бєнїшевський-М. Хлипавка-І. Воробець: "Бібліотека Філії Українського Національного Об'єднання в Торонті, "Новий Шлях", ч. 60, Winnipeg 1953.
- В. Жила: Українська бібліотека при Манітобському Університеті, "Канадійський Фармер", ч. 12, Winnipeg 1953.
- А. Ільницький: Українська книжка в м. Ванкувер, "Новий Шлях", ч. 32, Winnipeg 1951.
- Д. Николай: "Шевченкознавство в бібліотечі Т-ва Український Народний Дім в Торонто, "Український Голос", ч. 11, Winnipeg 1952.
- Яр. Рудницький: Шевченківна в Манітобському Університеті, "Новий Шлях", ч. 21, Winnipeg 1951.
- Яр. Рудницький: Франківна Манітобського Університету, "Новий Шлях", ч. 43, Winnipeg 1951.
- Яр. Рудницький: Гоголівна Манітобського Університету, "Новий Шлях", ч. 28, Winnipeg 1952.
- о. Нізь Саварин: Наші книгозбірки в Канаді, "Пропамятня Книги з нагоди золотого ювілею поселення українського народу в Канаді". Порктов, 1941, стор. 85-6.
- О. Старчук: Українська Бібліотека в Албертійському Університеті, "Канадійський Фармер", ч. 21, Winnipeg 1952.
- ТУП засновує українську бібліотеку при університеті в Оттаві, "Український Голос", ч. 30, Winnipeg 1953.

Англійські джерела — *English Sources*

- J. Lechman: Rare Documents, Ancient Art... In Ukrainian Cultural and Educational Centre, "Winnipeg Tribune", No. 287, Winnipeg, 1951.
- J. B. Rudnycky: Ukrainian Libraries in Canada, "Ukrainian Year Book and Ukrainians of Distinction 1953-54", F. A. Macrouch, Winnipeg. 1953, p. 36-40.

П р о г р а м а

СВЯТКУВАНЬ 40-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ

О С Н У В А Н Н Я

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ

В ВІННІПЕГУ

(1 9 1 3 — 1 9 5 3)

Субота, 21-го листопада 1953.

ГОД. 7.30: ЮВІЛЕЙНИЙ БЕНКЕТ І ВРУЧЕННЯ

ГРАМОТ ПОЧЕСНИМ ЧЛЕНАМ

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ,

ОБРАНИМ НА ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРАХ 1953 РОКУ.

Зала УНДому

(Боровс і МакГрегор)

ЮВІЛЕЙНИЙ КОНЦЕРТ

Неділя, 22 листопада, 1963, год. 8 веч.

Зала Православної Катедри Пресв. Трійці, 1175 Мейн вул.

ПРОГРАМА :

- Вступне слово президент І. Трач
Боже щастя їй Хор
1. Благослови всім — хор Л. Бортнянського
2. Steal away — хор Negro Spiritual
3. Отче наш — хор Ол. Кошниця
4. Сольо-бас Я. Семчишин
5. Сорокатила діяльність Українського Народного Дому,
реферат, виголосить проф. Л. Білецький

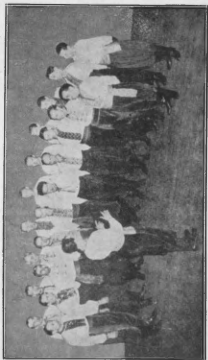
П а в з а .

Вол. Богонос, диригент Хору УНДому.

6. Ой зза гори — хор М. Леонтовича
7. Вітер повиняє — хор Ол. Кошниця
8. А хто бачив — хор Ол. Кошниця
9. Сольо сопран пані Галина Гай-Головенко
10. Засяло сонце золоте — хор Недільського
11. Ой вербо-вербо — хор М. Леонтовича
12. Та орав мужик — хор Ол. Кошниця
13. Ой що ж то за шум — хор В. Богоноса

Ще не вмерла Україна.

Хор УНДому в Вінніпегу.

ПОМ'ЯНИК

Спочилих Членів Українського Народного Дому
в рр. 1950-1953

1950:

В. Музика
М. Баран
В. Гуйван
Я. Кукіньський

1951:

Павліна Стрільчук
Петро Грабінський
Проф. Є. Турула

1952:

Марія Балагула
І. В. Семенюк
Д. Гушківський

1953:

Я. В. Арсенич
Д. Жеребко
К. Стрільчук
Р. Дудар
І. Шах

ВІЧНА ІМ ПАМ'ЯТЬ!

З НАГОДИ 40-ЛІТНОГО ЮВІЛЕЮ Українського Народного Дому в Вінніпегу

Одним проголошується решта примірянків

„ПРОПАМ'ЯТНОЇ КНИГИ“

яку видав своїм заходом і коштом

Український Народний Дім.

Книга та має 864 сторін друку, около 300 різних знімків, друкована на прекрасному сильному папері й опрацьована в сильну полотнону оправу в золотим витисками.

Книга містить незрівняної вартости матеріали з життя-буття українців від початку їх приїзду як імігрантів до Канади.

Поділена на вісім розділів, а кожний розділ говорить про інші справи, що для кожного будуть дуже інтересними.

Ця книга, повинна бути в кожного українця в хаті, бо це історія нашого життя-буття тут, в новій вітчизні.

Книгу цю видано не для чини Канаді.

Бизнесу, а для того, щоб перші наші кроки, наші змагання до кращого, не пропали, не пішли в забуття.

Тому ще нині замовте собі, чи для товариства одю так вартісну ПРОПАМ'ЯТНУ КНИГУ, а певно не пожалуєте.

ЦІНА ТОЇ КНИГИ \$8.50.

Замовлення разом з грошми посилайте на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL HOME

582 Burrows Ave.,

Winnipeg, Man.

"ВЗАЇМНА ПОМОЧ" ДО ВАШИХ ПОСЛУГ

**ВИБЕРІТЬ ДЛЯ СЕБЕ ОДИН З ЦИХ ПЛАНІВ
АСЕКУРАЦІЇ:**

- Життєва асекурація, платна до смерті.
- Життєва, платна 20 років.
- Життєва, платна 30 років.
- Життєва, платна до 65 року.
- Ендавмент на 20 років.
- Ендавмент до 65 року.

Асекурація у "Взаємній Помочі" пов'язує безпеку проти неспівного завтра з плановим заощаджуванням.

Асекуруйте себе, свою жінку, своїх дітей у "Взаємній Помочі" на суми від \$1,000 до \$5,000.

**ПІДТРИМУЄМО "ВЗАЇМНУ ПОМОЧ" І РОЗБУДОВУЄМО ЕКОНОМІЧНУ СИЛУ НАШОГО НАРОДУ
В КАНАДІ!**

*Ukrainian Fraternal Society of Canada,
Box 3512, Winnipeg, Canada.*

З М І С Т:

	Стр.
I Трач: Слово Президента	5
В. Казанівський: Із сломинів секретаря	11
Др. П. Маценко: Моя праця в УНДомі	16
Др. М. Рудницька: Ікона Ісуса Христа з Запорізької Січі	26
Др. Яр. Рудницький: Українсько-канадські книгозбори й бібліотека УНДому	29
Програма ювілейних святкувань 40-ліття УНДому	53
Пом'яник спочилих членів 1950-53	61

АВТОГРАФИ: